

FENOMENUL DE RESENTIMENT ÎN CULTURA POLITICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

THE PHENOMEN OF RESENTIMENT IN THE POLITICAL CULTURE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Angela COLAȚCHI, ORCID: 0000-0002-4294-5884
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 316.74(478):32

e-mail: colatchi@yahoo.com

Până nu demult, cultura politică a unei bune părți a membrilor societății din Republica Moldova aproape cu nimic nu se deosebea de cultura politică parohială a unei societăți totalitare din perioada sovietică. Ea posedă un nivel redus de dezvoltare a individualității, interesului minimal, ba chiar lipsa acestuia, față de politică, atitudini de supunere oricărui centru de putere reală, mentalitate extrem de ideologizată, ignorarea și opunerea totală față de părerile netradiționale, intoleranță față de tot ce nu se încadrează în propriile viziuni, competența redusă în problemele conducerii statului, nihilism în problemele de drept și poziții civice subdezvoltate.

Schimbările în structura politică se desfășoară cu mult mai rapid decât implementarea noului tip de cultură politică. Formarea unei culturi politice participative la membrii societății moldovenești este un lucru destul de dificil. Incongruența dintre structura instituțiilor politice noi și cultura politică veche provoacă situații de criză, conflicte politice și sociale. În aceasta ordine de idei, ne ciocnim cu un fenomen destul de interesant, pe care-l observăm în ultimul timp atât în Republica Moldova, cât și în alte state postsovietice în comportamentul și cultura politică a unui segment din populație nostalgică de URSS. Este vorba de fenomenul *resentimentului*.

Termenul de „resentiment” a fost introdus în circulația științifică de către F. Nietzsche și a fost folosit de acesta în lucrarea sa *Despre genealogia moralei* pentru critica „moralei societății contemporane”. „Resentimentul” este tradus din franceză ca indignare, răzbunare care apare în rândul oamenilor slabi (sclavi) față de oamenii care stau pe „treptele superioare” ale scării, bazată pe sentimentul propriei inferiorități. Potrivit lui F. Nietzsche, resentimentul a apărut în Europa ca un „complex de emoții negative” ca un val de ură, de amărăciune împotriva reformelor din secolele XVI-XVII, menită să convertească creștinismul catolic [1, p.298].

Potrivit lui F. Nietzsche, formarea resentimentelor este precedată de conștientizarea de către subiect a unei poziții scăzute în ierarhia societății. Prin această conștientizare, apare sentimentul de rușine, disperare, atunci apare mânia, cauzată de un sentiment de umilire a propriei demnități. Revenirea repetată la emoțiile negative contribuie la formarea invidiei, urii, care se transformă treptat într-o dorință de răzbunare, definind un obiect de răzbunare. În cazul în care un subiectul este convins că cei din afară sunt vinovați de

dezordinea lui, sărăcia: guvernul, angajatorul, iar răzbunarea lui este îndreptată asupra lor, se formează un model extravertit de resentiment. În cazul în care subiectul social este conștient de propria sa inferioritate, lipsa de valoare în compararea cu ceilalți, recunoscându-și propria inadecvare, lipsă de voință și aspirație pentru a schimba propria viață în bine, furia și ura sunt îndreptate către tine, formând modelul introvertit de resentiment. În ambele cazuri, există o deformare a valorii, a sistemelor de valori și are loc schimbarea comportamentului subiecților.

Trecem în revistă contribuția cercetătorului german Max Scheler la tema resentimentului. E adevărat, anume Nietzsche introduce în uzanța științifică conceptul de „resentiment”, dar nu pe deplin dezvăluie însuși mecanismul de transformare a sentimentelor într-o forță socială puternică capabilă să creeze mișcări sociale, generează coduri morale și schimbă structura societății. În înțelegerea lui Scheler, resentimentul este un complex pe termen lung de experiențe negative, care „apare ca urmare a interzicerii sistematice a exprimării anumitor mișcări și afecte mentale care sunt normale în sine” [2, p.13]. Drept obiect al dorințelor subiectului perturbat sunt resurse limitate: venitul, puterea, prestigiul, educația, frumusețea naturală, sănătatea, intelectul, trăsături ereditare de caracter, succesul etc. Scheler consideră răutatea, invidia, ura, răzbunarea, gelozia, ostilitatea etc. ca fiind principalele impulsuri emoționale care nu au nicio cale de ieșire. Oamenii jigniți pun la cale un plan de răzbunare, dar sunt incapabili să-l ducă la îndeplinire.

Sentimentele de invidie, răzbunare, furie au nevoie de o de ieșire, iar oamenii au nevoie de ameliorare a stresului. Acest lucru poate fi executat, după Scheler, cu ceea ce el numește „iluzia valorii”. Există o „întoarcere a privirii evaluatoare”, atenția lui este îndreptată către o valoare opusă celei inițiale sau, în orice caz, uneia ierarhic inferioare. Totuși, „ordinea ierarhică apriori a valorilor” nu este formată din înclinațiile și aspirațiile oamenilor, ci există în mod obiectiv. Ca urmare, negativismul se transmite de la oameni sau lucruri concrete direct la valori. Dacă resentimentele îmbrățișează mase mari de oameni, atunci treptat „un sentiment de valoare inversată formează baza „moralității care acționează”, dobândește puterea unui etos social și este transmis prin tradiții, sugestie, educație și educație” [2, p.52].

Prin implicarea conceptului de „resentiment” pot fi explicate evenimente, printre care, în primul rând, trebuie distinse diverse forme de conflicte și fenomene social periculoase: războaie, revoluții, terorism, discriminare etnică și rasială, comportament deviant, manifestări de nemulțumire socială, luptă de clasă, acțiuni de opoziție și protest, acțiuni distructive, trădare etc. Toate aceste evenimente sunt însoțite de diferite grade de violență vizibilă, agresivitate și ură, pe care Scheler le considera „simptome” de dezvoltare a resentimentelor. După Scheler, grupurile sociale infectate cu resentimente, pentru a-și legitima noua moralitate, caută dezvoltând anumite „temeiuri teoretice”, etice, să justifice depășirea cadrului legal existent, să justifice comportamentul agresiv. Așa la moment observăm apariția unor a.n. teoriile posibile care dovedesc pseudoștiințific societății meritele unei noi structuri de valori și necesitatea implementării acesteia prin reîntoarcerea la statutului pe care-l aveau unele grupuri etnice în URSS.

Cercetătorul ucrainean Tamara Hundorova în lucrarea *Cultura de tranzit și resentmentul postcolonial* examinează situația creată prin prisma literaturii. Ea afirmă că literatura post-sovietică este complet plină de resentimente. Deconstrucția și inversarea valorilor ocupă un loc semnificativ în ea. Markerii ai culturii de tranzit postsovietice devin atare fenomene ca sunt despărțirea de la URSS, revizuirea și rescrierea istoriei, invidia față de Occident și resentimentele față de acesta, încercările de a scăpa de „orientalism”, precum și o pluralitate de personificări și identificări [3].

Deși mai există încă dezbateri cu privire la faptul dacă poate fi aplicată abordările bazate pe critica postcolonială la analiza literaturii și culturii postsovietice (și asupra altor laturi ale vieții sociale), se poate argumenta că modelele postcoloniale pot explica în mare măsură logica tranziției postsovietice. Mai mult, această tranziție poate fi urmărită nu numai în raport cu istoria sovietică, ci și în raport cu Occidentul. Resentimentele determină, în mare măsură, evaluarea atât a trecutului sovietic, cât și a lumii occidentale, care adesea de către purtătorii nostalgici de URSS este privit ca ceva străin – deci negativ, dușmănos. Conceptul de „resentiment” explică o varietate de procese – de la relația dintre un sclav și un stăpân, până la războaie religioase, conflicte de generații, poziția femeii într-o familie și societate, relația copii-părinți, revoluții, revolte, războaie și schimbări ale stilurilor culturale. Având în vedere, că în resentiment există și un potențialul creativ semnificativ, care servește drept mod și armă de autoafirmare a celor slabi în relațiile cu cei puternici, dar partea leului totuși în acest conglomerat de sentimente este prezența componentei distructive, prin care este interesant să îl folosim și pentru a analiza conștiința colonială, care, metaforic vorbind, atrage atenția colonialistului și îl întoarce înapoi, în aria fostului status quo.

Referințe:

1. НИЦШЕ, Ф. К генеалогии морали. В: НИЦШЕ, Ф. *Сочинения*: в 2 т. Т. 2. Москва, 1990. ISBN 5-244-00138-8 ISBN 5-244-00180-9.
2. ШЕЛЕР, М. *Ресентимент в структуре моралей*. Пер. с нем. А.Н. МАЛИНКИНА; под общ. ред. Л.Г. ИОНИНА. СПб.: Наука, Университетская книга, 1999. ISBN 5-02-026812-7.
3. HUNDOROVA, T. *Transitional Culture and Post-Colonial R resentment*, (accesat la 22.06.2022). Disponibil: https://www.nlobooks.ru/magazines/novoe_literaturnoe_obozrenie/144_nlo_2_2017/article/12449/